क्रांतीपर्व

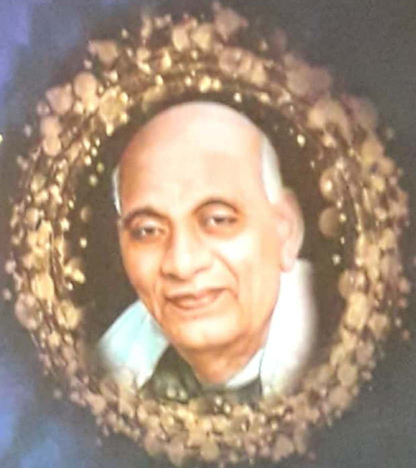

लोकशाहीप्रधान देशाची वाटचाल

प्रा. अमर जावळे

प्रा. भूषण काटे - पाटील

LAXMI BOOK PUBLICATIONS • LAXMI BOOK PUBLICATIONS

Scanned by CamScanner

क्रांतीपर्व

लोकशाहीप्रधान देशाची वाटचाल

प्रा. अमर वसंत जावळे

समन्वयक,सरदार पटेल अध्ययन व
संशोधन केंद्र.

प्रा भूषण ज्ञानदेव पाटील

समन्वयक, इंदिरा गांधी अध्ययन व
संशोधन केंद्र.

LAXMI BOOK PUBLICATION
2018

Scanned by CamScanner

LAXMI BOOK PUBLICATION

Price: 300 /-

क्रांतीपर्व

लोकषाहीप्रधान देषाची वाटचाल

प्रा. अमर जावळे प्रा. भूषण काटे – पाटील

© 2018 by Laxmi Book Publication, Solapur.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted, in any form or by any means, without prior permission of the author. Any person who does any unauthorized act in relation to this publication may be liable to criminal prosecution and civil claims for damages. [The responsibility for the facts stated, conclusions reached, etc., is entirely that of the author. The publisher is not responsible for them, whatsoever.]

ISBN– 978-0-359-01299-2

Published by,
Lulu Publication
3101 Hillsborough St,
Raleigh, NC 27607,
United States.

Printed by,
Laxmi Book Publication,
258/34, Raviwar Peth,
Solapur, Maharashtra, India.
Contact No. : 9595359435
Website: http://lbp.world/
Email ID: apiguide2014@gmail.com

Scanned by CamScanner

अनुक्रमणिका

प्रकरण	विषय	पृष्ठ संख्या
१	पंतप्रधान इंदिराजी: आणीबाणी व वृत्तपत्रावरील सेन्सॉरशिप	१
२	सरदार वल्लभभाई पटेल आणि राजस्थान	११
३	इंदिरा पर्वातील राष्ट्रीय आणीबाणी - एक अभ्यास	१५
४	स्व.इंदिरा गांधीच्या छत्रछायेतील काही वर्ष	२२
५	**संस्थान के विलीनीकरण मे सरदार वल्लभभाई पटेल कि भूमिका**	२८
६	**स्व.इंदिराजी गांधी यांच्या कारकीर्दिमधून नेतृत्व विकासाचे धडे**	३३
७	संस्थानिकांच्या विलिनीकरणात सरदार वल्लभभाई पटेल यांची भूमिका	३८
८	Vallabhbhai Jhaverbhai Patel and Faizpur Congress १९३६	४२
९	सरदार वल्लभभाई पटेल : एक उत्तम प्रशासक	४८
१०	स्वर्गीय इंदिरा गांधी :: एक कणखर महिला नेतृत्व	५८
११	भारतीय राजनिती का चमकता तारा :- इंदिरा गांधी	६२
१२	भारताच्या आर्थिक विकासातील इंदिरा गांधींचे योगदान	६८
१३	**श्रीमती इंदिरा गांधी यांचे परराष्ट्रीय धोरण व भारतीय सुरक्षा**	७०
१४	लोह पुरुष आणि लेडी सरदार	७४
१५	देशप्रेमी प्रियदर्शनी इंदिरा	७८
१६	अखंडीत भारताचे प्रणेते :- सरदार वल्लभभाई पटेल	८०
१७	इंदिरा गांधी - एक कार्यकाल नेतृत्व	८३
१८	भारतातील ग्रामिण वितीय व्यवस्थेत इंदिरागांधी यांचे योगदान	८८
१९	इंदीरागांधी समग्र विचार : आधुनिक काळाची गरज	९२
२०	भारताच्या पहिल्या महिला पंतप्रधान एक कणखर नेत्या - श्रीमती इंदीरा गांधी	९५
२१	आणीबाणी “विरोधकांची”	९९

Scanned by CamScanner

इंदिरा गांधी- एक कार्यकाल नेतृत्व

प्रा: डॉ : सो : सुजाता चंद्रकात पाटील
वाणिज्य विभाग अ:र:भा: गरुड महाविद्यालय, शेंदुर्णी.

इंदिराजी नेता के रूप में, रणरागिणी तत्ववेत्ता के स्वरूप मे ।।

वयाच्या तेराव्या वर्षी म्हणजेच 1930 मध्ये इंधीरा गांधीनी आपल्या सवंगड्यासह वानरसेनेची स्थापना करून अनेक नेत्याचे संदेश पोहचविण्याचे महत्वाचे कार्य केले. ब्रिटिशाविरुध्द मिरवणूका काढण्यात, घोषणा दिल्या, वडील पंडीत नेहरू स्वातंत्र्य आंदोलनातील प्रमुख नेते असल्यामुळे बऱ्याच वेळा तुरुंगात असायचे या काळात पंडीतजिना जी पत्र पाठवली त्याव्दारे त्यांना संबंध भारताच्या इतिहासाची परेपूर जाणीव झाली.

भारतासारख्या खंडप्राय देशाच्या दीर्घकाळ राहिलेल्या एकमेव नेता म्हणजेच पंतप्रधान म्हणून इंदिरा गांधी होत. स्वातंत्र्य चळवळीत झोकून देणारी आणि देश स्वतंत्र झाल्यावर त्याच्या विकासासाठी अविरत झटणारी कार्य कुशल अशी स्त्री व पंतप्रधान म्हणून त्यांचा नावलौकिक होता. वडील पंडीत जवाहरलालनेहरू यांच्या कडून उत्तम नेतृत्वाचे बाळकडू त्यांना जन्मत:च मिळाले. लहानपनापासुन स्वदेशी आणि स्वदेशीयांचे प्रेम त्यांचा मनात रुजविले गेले होते. 26 फेब्रुवारी 1942 रोजी फिरोज गांधी यांच्याशी इंदिराजीचा विवाह झाला फिरोज गांधी व इंधीराजी यांनी या देशाच्या चळवळीत मोठे योगदान दिले. एका मिरवणुकीत ब्रीटीश सोजिरांनी महाविद्यालय विद्यार्थ्यांवर लाठीमार केला.त्यात अग्रभागी इंदिराजी होत्या.त्यांना मारही लागला पण त्यांनी भारताचा तिरंगा सोडला नाही व तो खालिही पडू दिल नाही उलट स्त्रियांवर लाटीमार करणाऱ्या त्या अधिकाऱ्याना त्या म्हणाल्या मी नेहरूजीची कन्या आहे.मी घाबरणार नाही मी ओरडणार नाही व आमचा तिरंगा झेंडा सोडणार नाही.मी अशा प्रकारचे शौर्य इंदिराजीची नसानसात होते.राजीव आणि संजीव या दोन देखल्या मुलांना वाढवत त्यांनी एकीकडे संसाराचा गाडा ओडला 1959 साली त्या कॉंग्रेसच्या अध्यक्ष म्हणून निवडल्या गेल्या.अध्यक्ष म्हणून त्यांनी प्रचंड कामे केली.संघटना मजबूत केली 1960 ला त्यांचे पती फिरोज गांधी यांचे निधन झाले तर 1964 ला वडील जवाहरलाल नेहरू यांचे निधन झाले. आघातवर आघात होत असतानाही त्या खंबीरपने उभ्या राहिलात लालबहादूर शास्त्रीच्या मंत्रीमंडळात त्यांनी नभोवाणी मंत्रीमंडळचा कारभार नेटकेपणाने सांभाळायला आणि शास्त्रीजीच्या मृत्यूनंतर 1966 ते 1977 पर्यत देशाच्या पहिल्या महीला पंतप्रधान म्हणून त्यांनी खूपच मोठी भूमिका नेतृत्वाच्या संदर्भात बजावली. त्यांनी गरिबी हटवण्याची प्रथम 10 कलमी कार्यकाल राबवून सदर उपक्रमाचे यथायोग्य नेतृत्व केले.सतत भारतावर आक्रमण करणाऱ्या पाकिस्थांच्या पूर्व बंगाल मधील गांजलेल्या प्रजेला स्वतंत्र करण्यासाठी लष्करी मदत करून त्यांनी

Scanned by CamScanner

भारत विजय पाकिस्तानचे बांगलादेश व पाकिस्तान असे दोन तुकडे केले त्यांची नेतृत्व क्षमता व कामगिरी लक्षात घेऊन राष्ट्रपतींनी त्यांना 1971 मध्ये भारतरत्न किताबाने सन्मानीत केले.

इंदिरा गाधी आपल्या विद्वत्ता आकर्षक व प्रभावशाली व्यक्तिमत्वाच्या आधारावर देशातील जनतेच्या मनात व हृदयात राज्यकरीत होत्या त्यामुळेच त्यांना नेतृत्व करीत असतांना बहुसंख्य जनता अनुयायी होती.त्या दूरदर्शी दृढसंकल्प असलेल्या महान महिला होत्या.राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय कोणत्याही विषयासंदर्भात खोलवर विचार करून योग्य निर्णय घेण्याची क्षमता त्यांच्यात होती.

14 प्रमुख व्यापारी बँकाचे राष्ट्रीयीकरण आणि पोखरण येथे पहिली अणुचाचणी, ऑपरेशन ब्लू स्टार या त्यांच्या आयुष्यातल्या महत्वाच्या घटना होत्या.1977 मध्ये त्यांनी देशात आणीबाणी लागू करण्याच्या वादगर्स्त तीर्हाय घेतला. यामुळे 1980 पर्यंत त्या सत्येपासून दूर राहिल्या 1980 च्या निवडणुकात जनतेने पुन्हा त्याच्यावर विश्वास दाखवून पुन्हा त्यांच्या हाती नेतृत्व दिले परंतु त्यावेळी त्यांना अशांत प्रजेचा सामना करावा लागला अ ॅपरेशन ब्लू स्टारचा निर्णय खलिस्तान चळवळीला आळा घालण्यासाठी घेतला.पण अखेर त्यामुळेच दोन सुरक्षा रक्षकांकडून त्यांची हत्या झाली.

परंतू 14 जानेवारी 1980 ते 31 ऑक्टोबर 1984 या काळात पंतप्रधान असतांना त्यांनी अनेक उल्लेनिय कार्य केले. इंदिरा यांनी युध्दासाठी अनेक योजना केल्यात त्याचप्रमाणे भारतीय वैज्ञाकांकडून अवकाशात उपग्रह सोडून जगात भारताच्या दबदबा निर्माण केला. 30 ऑक्टोबर 1984 रोजी त्या म्हणाल्या होत्या की 'माझा देशाची सेवा कताना मला मृत्यू आला तरी मला वाटेल की माझा रक्ताच्या थेंब अन. थेंब मी माझा देशाच्या वैभवासाठी आणि विकसासाठी खर्च करील हा देश बलवान करेन परंतू 31 ऑक्टोबर, 1984 रोजी एक थोर सहासी स्त्री, अखेर हुतात्मा झाली व्यक्तीमत्व हरपलं त्या देशाचे दूदैव होतं एक तेजप्रत व्यक्तिमत्व लोप पावले भारत सुन्न झाला.जग या घटनेने अचंवीत झाला.त्या गेल्यापासून त्यांचे उत्तुंग व्यक्तिमत्व आजही भारतीयांच या मनावर कोरले गेले.

म्हणून असे म्हणजे अतिशय उचितच ठरेल,

इंदिराजींच्या रुपात

कणाकणाने ज्योत जळावी, उजळीत तेजोधन ।
जगास घावया शीतलतेपत, झिजले हे चंदन.।।

संदर्भ: www.google.com

Scanned by CamScanner